

Lindane: Izenak izana egiten al du?

- Zer da lindanoa? Ane Lindanek, bere izen artistikoaren harira, umorezko bakarriketa egin du *Zutonik Gaztearen* saioan. Bertan, Bizkaiaren eta Gipuzkoaren estereotipoak darabiltza: bata itsusia eta bestea ederra. Ala ez da horrela? Denon ardura da ingurumena zaintzea.
- Testua ulertzeko, ironiari erreparatuko diogu. Horrez gain, hizkera informala eta esaldi konparatiboak landuko ditugu. Bukatzeko, ingurugiroari buruzko mezu elektronikoa idatziko dugu.

Pixabay

Bideoa ikusi aurretik

1. Lindane ala lindanoa? Zertaz ari gara?

Erantzun galderei talde txikietan. Ondoren, partekatu talde handian.

TALDEAN

A

Nor da Ane Lindane?

1. Barakaldoko bertsolari gaztea, Bizkaiko txapelketa irabazi zuena.

2. Euskal mitologikoen inguruko ikertzailea da, folkloreari buruzko dokumentalak egiten dituena.

3. Aktore, irrati-esatari, umoregile eta bakarriketage bizkaitarra da.

B

Zer da lindanoa?

1. Kantabriako abizen arrunta da.

2. Euskal mitologiako izaki bat da.

3. Pestizida eta pozoia bat da, industrietatik sortua.

4. Pentsu baten izena da, artaldeentzat.

BAKARKA

2. Bideoa ulertzeko hiztegia lantzen

Ondoko esaldiak segidan entzungo duzun testutik atera ditugu. Irakurri arretaz, eta saiatu hitzak dagozkien esaldietan kokatzen. Ondoren, idatzi definizioa.

1. Zuetariko zenbatek pentsatu izan du _____ Lindanean izan zitekeela nire abizena?
2. _____ bat neukan Orion.
3. Orio herriko _____-ren aurrean, balea agertu zen.
4. *Lindane* ez dela pertsona-izena, dela pestizida edo _____ baten izena.

bakarrizketa: *Bakarka egiten den umorezko emanaldia. Monologoa.*

pozo: _____

barra: _____

noiz edo noiz: _____

Ariketa zuzentzeko, alderatu zure erantzunak ikaskide batekin, eta saiatu zalantzak argitzen. Erantzun zuzenak 8. orrialdean daude.

Ikusi bitartean

BAKARKA

3. Bakarrizketaren ideia nagusiak identifikatzen

Ikusi Ane Lindaneren bakarrizketaren bideoa, eta erantzun ondoko galderei.

Gaztea

<https://labur.eus/wxuluqyv>

- Zein da bakarrizketaren mezu nagusia?

- Zein ideia kontrajartzen ditu hizlariak Gipuzkoaren eta Bizkaiaren artean?

- Zein tonu darabil? Zertarako?

Partekatu erantzunak talde handian.

BAKARKA

4. Zer kontatu digu Ane Lindanek?

Ikusi berriro bakarrizketa. Ondoren, irakurri esaldi hauek, eta esan egia ala gezurra diren.

1. Lindane Aneren abizena da.
2. Lindanoa Bizkaiko zona industrialetako fabriketan sortzen zen.
3. Ane Oriora nahiko goiz iritsi zen.
4. Orion mundu guztiak begiratzen zion ezagutzen zutelako.
5. Oriotarrek itsasoa lurra baino gehiago maite dute, Aneren arabera.
6. Benito Lertxundiren "Bailearen bertsoak" kantua aipatu du argumentatzeko.
7. Lindano pestizida merkatutik kendu zuten.
8. Stockean zegoena Ibaizabal ibaira bota zuten.

E	G
E	G
E	G
E	G
E	G
E	G
E	G
E	G

Ariketa zuzentzeko, alderatu zure erantzunak ikaskide batzuekin, eta saiatu horiek adosten. Erantzun zuzenak 8. orrialdean daude.

Bailearen bertsoak: bertso-sorta bat da; kontatzen du oriotarrek nola harrapatu zuten balea bat 1901eko maiatzaren 14an. Benito Lertxundik horren bertsoa egin zuen.

Hemen bertso-sorta horren bi ahapaldi dituzu; bakarrizketa hobeki ulertzen lagunduko dizute. Bere garaian idatzita bezala daude.

*Mila bederatzieun da
lenengo urtian,
maiatzaren amalau-
garren egunian,
Orioko herriko
barraren aurrian,
balea agertu zan
beatzik aldian.*

*Bost treñero jun ziran
patroi banarekin,
mutil bizkor bikain ta
gutziz onarekin,
Manuel Olaizola
eta Loidirekin,
Uranga, Atxaga ta
Manterolarekin.*

Pixabay

TALDEAN

**Elkartu ikaskide batekin eta erantzun galderei:
Zer gertatu zen Orion balearekin? Zer kritikatzin du Ane Lindanek horrekin?**

Partekatu talde handian.

Ikusi ondoren

5. Hizkuntza-edukietan arreta: ironia, umorea.

Testu honetan, umorea, ironia, erregistro informala eta kritika soziala uztartzen dira, eta horiek lortzeko hainbat elementu ageri dira: euskalkia, ahoskera, intonazioa, hizkera kolokiala, gaztelaniaren erabilera... Hori kontuan hartuta, lotu esaldi hauek esanahiarekin.

1. "Eske zuek ez dakizue zer den lindanea"
2. "Egon zarie inoiz Sestaon, Basaurin...?"
3. "Puff... Basaurin!? Basaurin, basa-basaurin!"
4. "Mundu guztiak begiratzen ninduen, eta nik esaten nuen: 'ezagutzen naute'"
5. "Zer da gerta daitekeen gauzarik txarrena?"
6. "Benetan, hemen zuen lurra maite duzue"
7. "Eta zas! Hil egin zuten azkeneko balea!"
8. "Bota Ibaizabalera!"

- A. Ironiaz dio; leku guztietan bezala, bertan ere ingurumen-arazoak daude.
- B. Ironiaz komentatzen du, benetan ez duelako inork ezagutzen.
- C. Ironiaz galdetzen du, zerbait arriskutsua proposatzeko.
- D. Azken balea hil zutela kontatzen du, modu tragiko-umoretsuan.
- E. Berak uste du jendea ez dela jabetzen lindanoaren arriskuaz.
- F. Bere herriko ibaira bota zuten moduan, edonora bota zutela esan nahi du.
- G. Iradokitzen du leku horiek, agian, arriskutsuak direla.
- H. Leku horren izenak iradokitzen du basatia edo gogorra dela, tonu ironikoan.

Adimen artifizialak sortutako irudia

- Bukatutakoan, partekatu talde handian, eta saiatu esaldien esanahiak adosten. Erantzun zuzenak 8. orrialdean daude.

HIZKERA KOLOKIALA

Familia eta lagunarteko tratuan erabiltzen du hiztunak, eta, besteak beste, ezaugarri hauek ditu:

- **Adierazkortasuna:** bua!, zas! (onomatopeiak)
- **Adiskidetasuna:** hika hitz egitea
- **Arrunkeriak esatea:** kristo(re)n, ostia...
- **Silabak jatea:** *arrasau*
- **Makulu asko erabiltzea:** *eske, klaro*, ba...
- ...

Azken batean, lasaitasun- eta adiskidetasun-giroak biltzen gaituenean erabiltzen den hizkera azkar, bat-bateko eta arduragabe hori da hizkera **kolokiala**.

6. Bizkaia vs Orio... konparazioak praktikatzen

Bakarrizketan, Ane Lindanek lurraldeen arteko konparazioa erabiltzen du ironia agertzeko. Irakurri esaldi konparatibo hauek, eta esan zer adierazten duten.

1. Oriotarrek lurra itsasoa **baino gehiago** maite dute.
2. Bizkaian Gipuzkoan **baino** lindano **gehiago** sortu zen.
3. Gipuzkoako jendea arduratsu**agoa** da lurrarekin, itsasoarekin **baino**.
4. **Zenbat eta** lindano **gehiago, orduan eta** arrisku handi**agoa** osasunerako.
5. Bilbon ez dago Orion **adinako** kutsadurarik.
6. Bizkaiko portuak Gipuzkoakoak **bezain** zikinak dira.
7. **Gero eta** lindano **gehiago** agertu zen Bizkaiko zona industrialetan.

A. JOERA ADIERAZTEKO

B. DESBERDINTASUNA ADIERAZTEKO

C. BI EZAUGARRIREN ARTEKO LOTURA ZEHAZTEKO

D. PAREKOTASUNA ADIERAZTEKO

Alderatu egindakoa ikaskide batekin

KONPARATIBOAK

DESBERDINTASUNA ADIERAZTEKO:

Baino -agoa, baino gehiago, baino gutxiago...

PAREKOTASUNA ADIERAZTEKO:

Bezain, adina(ko) beste(ko)...

BI EZAUGARRIEN ARTEKO LOTURA ZEHAZTEKO:

Zenbat eta... orduan eta... / Zenbat eta... hainbat eta...

JOERA ADIERAZTEKO:

Gero eta... -ago(a)

TALDEAN

Orain, binaka, idatzi esaldiak konparazioen lau helburuen egiturak erabilia. Bukatzen duzuenean, partekatu talde handian.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____

BAKARKA

7. Lagunaren mezuari erantzuten

Zure lagun baten posta elektronikoari idatziz erantzungo diozu. Horretarako, adi irakurri mezua eta instrukzioak.

Gaia: Kezkatuta nago kutsadurarekin!

Kaixo, Edurne:

Zer moduz? Hemen, Bartzelonan, "ezin hobeki"! Uda heldu da, eta hiria bete egin da. Ufa! Beroa, autoak, kea... Zeinen ongi gauden! Izan ere, aire freskoa arnastea luxu bihurtzen ari da. Kalean ibiltzea gero eta zailagoa da, Everestera oxigenorik gabe joatea bezala; oso "osasungarria", noski!

Eta pentsatu dut zure herrian askoz hobeki egongo zaretela, ezta? Zuen ingurua Everesteko gailurra baino garbiago zegoen han egon nintzenean. Bueno, Himalaian ere txakurrak oinutsik!

Ba al duzue ingurumen-arazorik? Ala hemen baino hobeto zaintzen duzue dena? Zure iritzia jakitea gustatuko litzaidake, benetan. Bartzelonan bizitzea gero eta arriskitsuagoa baita, eta, agian, Euskal Herrira itzuliko naiz.

Ea laster haize freskoa arnas dezakegun elkarrekin!

Muxu handi bat,
Ane

ERANTZUNAK

1. *Lindane* ala lindanoa? Zertaz ari gara?

A- 3; B- 3.

2. Bideoa ulertzeko hiztegia lantzen

1. Noiz edo noiz: ("nonoiz" ahoskatzen da maiz) behin edo behin, noiz edo behin...
2. Bakarrizketa: bakarka egiten den umorezko emanaldia. Monologoa.
3. Barra: itsasadarren bokaleetan sortzen den hondar-metaketa.
4. Pozoi: izaki bizidunekin kontaktuan jartzean gaixotasunak, lesioak edota heriotza eragin ditzakeen substantzia toxikoa.

3. Bakarrizketaren ideia nagusiak identifikatzen

- Gure ingurumenaren (eta lurraren) zaintza eta kontzientzia soziala ezinbestekoak dira, batez ere iraganeko kutsadura-kasu larriak kontuan hartuta, hala nola lindanoa Bizkaiko industria-guneetan. Horren aurrean, denok maitasunez eta arduraz jokatu behar dugu gure lurraldearekin.
- Hizlariak Gipuzkoa eta Bizkaia alderatzen ditu, eta dio gipuzkoarrek "beren lurra maite" dutela, bizkaitarrek ez hainbeste. Horren atzean dagoen kritika hau da: industrializazioak eta giza jarduerak kutsadura ekarri zutela leku batzuetara, eta horrek eragina izan duela lurraren zaintzan.
- Hizlariak tonu ironikoa, umoretsua eta kritikoa erabiltzen du bakarrizketan zehar. Tonu horien bidez, gai serioak (kutsadura, ingurumenaren zaintza, giza arduragabekeria) modu arin baina eraginkorrean transmititzen ditu.

4. Zer kontatu digu Ane Lindanek?

- 1- gezurra (pestizida da); 2- egia; 3- egia; 4- gezurra (ez zuten ezagutzen); 5- gezurra (itsasoa ez dute maite); 6- egia; 7- egia; 8- egia (leku gehiagotara ere bai).
- Azken balea hil zuten oriotarrek. Ane Lindanek animalia hiltzea kritikatzan du, itsasoa ez zaintzea.

5. Hizkuntza-edukietan arreata: ironia, umorea.

1- E; 2- G; 3- H; 4- B; 5- C; 6- A; 7- D; 8- F.

6. Bizkaia vs Orio... konparazioak praktikatzen

A: 7

B: 1, 2, 3

C: 4

D: 5, 6

HIZTEGI LAGUNGARRIA

Noiz edo noiz. ("nonoiz" ahoskatzen da maiz) behin edo behin, noiz edo behin...

Ez bezala. Beste modu batera, beste era batera.

Pestizida. Izurriak sortzen dituzten landareak eta animaliak kontrolatzeko edo suntsitzeko erabiltzen den substantzia.

Pozioa. Gai toxikoa.

Bakarrizketa. Bakarka egiten den umorezko emanaldia. Monologoa.

Barraren aurrean. Itsadarretan eta ibaien bokaleetan sortzen den hondar-metaketa da barra; forma luzexka izaten du.

TRANSKRIPZIOA

Zuetariko zenbatek pentsatu izan du nonoiz (noiz edo noiz) Lindanea izan zitekeela nire abizena, halako zerbait? Altxatu eskua trankilamente (lasai). E, hortik, batzuk? Bai, bai, bai. E, e, ze politak zareten! Eske, klaro (Bada, jakina), eske paradisuan bizi zarie (zarete), eske (izan ere) zuek ez dakizue zer den lindanea (lindanoa). Eske, klaro, hemen zuek, gipuzkoarrek zuen lurra maite duzue; Bizkaian ez bezala. Egon zarie inoiz Sestaon, Basaurin... Barakaldon egon zarete? Puff... Basaurin!? Basaurin, basa-basaurin! Horrela ahoskatu behar da, e. Bizkaieraz horrela ahoskatzen da: "Basauri". Puff... ba, arrasau (suntsituta)! Klaro, klaro, hor badakigu zer den. Lindanea da pestizida bat. Lindanea da pozoi bat. Eta ondo dakigu Bizkaian, ze Bizkaiko zonalde (zona) industrializatuetan, fabriketan-eta sortzen zen lindanea. Baina eske hemen zuek zuen lurra maite duzue (eta). Aurreko egunean egon nintzen Orion, joan nintzen Oriora, bakarrizketa bat neukan Orion. Joan nintzan (nintzen) bertara eta, bueno, nahiko goiz iritsi nintzen. Arraroa da nere (nire) kasuan goiz iristea, baina goiz iritsi nintzen, (e)ta esan nuen: "Ze ostia! Paseo bat emango dut, hemendik Oriotik. Mundu guztiak begiratzen ninduen, eta nik esaten nuen "bua, eske, ezagutzen naute (eta)". Begiratzen ninduten ez nindutelako ezagutzen. Eta klaro, eta esaten nuen "Jo, eske, hemen Orion jendeak, eske, hemengo jendeak bere lurra maite du. Ze polita den dena, eske, oso polita da". Benetan, hemen zuen lurra maite duzue, oriotarrek haien lurra maite dute! Haien itsasoa, ez. Baina lurra bai. Itsasoa ez, ni de puta coña! (inola ere ez). Zeren mila bederatziehun da lehenengo urtean, maiatzaren hamalagarren egunean, Orioko herriko barraren aurrean, balea agertu zan eta zas! Hil egin zuten azkeneko balea! Sabes (Badakizu), ez dagoela gehiagorik, ja. Iritsi zen balea bat eta: "Manterola, Olaizola, benga, balea hiltzera! Hartu trainerak (traineruak)!". Bai, eskerrik asko. Bai, milesker. Eta hori, lindanea ez dela pertsona-izena, lehen esan bezala, dela pestizida edo pozoi baten izena. Merkatutik kendu zuten, gainera. Merkatutik kendu zuten. Osea (Hau da), pozoi bat merkatutik kentzeko... lo que tenía que matar (pentsa zenbat hil behar zuen). Merkatutik kendu zuten *lindanea*, eta esan zuten: "Ostia, zer egingo dugu hemen stockean daukagun lindane guzti honekin (honekin guztiarekin)?". Eta baten batek esan zuen: "Bota Ibaizabalera! Zer da gerta daitekeen gauzarik txarrena?". Eta hementxe naukazue.